



Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 21

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

Telefon dyżurny: 21-34-34

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telex: 816-436

BS/116/10/89

ZAMIARY UDZIAŁU W WYBORACH DO SEJMU

Informacja z badań (4)

Maj 1989 r.

W kolejnej informacji CBOS podajemy wyniki sondażu przedwyborczego, przeprowadzonego w dniach 4-6.05.1989 r., w czasie gdy kampania wyborcza przybierała na sile, a wyborcy mieli już okazję przekonać się, że rzeczywiście różni się ona od poprzednich.

1. Deklaracje udziału w wyborach

Systematycznie rośnie liczba deklaracji uczestnictwa w wyborach. Świadczy o tym porównanie wskaźników z początku maja z wynikami poprzednich badań (tab. 1).

Gdyby wybory odbyły się w najbliższą niedzielę (7 maja), to deklaracje wskazują, że wzięłoby w nich udział 70,8% respondentów (35% na pewno, 35,8% - raczej), nie wzięłoby udziału 28,9% (16,5% raczej i 12,4% na pewno). Oznacza to wzrost odsetka deklarujących gotowość udziału o 12,9% - w porównaniu ze styczniem, o 17,2% - w porównaniu z wynikami z przełomu lutego i marca, a o 10,7% - w porównaniu z kwietniem.

Na pytanie, czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach do Sejmu i Senatu badani odpowiedzieli: na pewno wezmę udział - 50,2% respondentów, jeszcze nie wiem, ale prawdopodobnie wezmę udział - 34,4%, na pewno nie wezmę udziału - 7,2%, prawdopodobnie nie wezmę udziału - 8,1%.

Niektóre dane socjodemograficzne różnicują w znaczący sposób zamiary wyborcze respondentów. Częściej niż pozostali zgłaszają chęć uczestniczenia w wyborach członkowie PZPR i ZSL, osoby z wyższym wykształceniem, a także przekonane o dobrej sytuacji politycznej (tab. 1 aneksu).

Wyższą gotowość udziału w wyborach potwierdza również obserwowana w badaniach tendencja wzrostowa przewidywanego przez respondentów średniego udziału społeczeństwa w wyborach. Badani szacują, że w wyborach weźmie udział 64,0% elektoratu (w styczniu 55,1%, w marcu 57,3%, w kwietniu 61,8%).

2. Opinie o wyborach

Wśród respondentów 46,3% sądzi, że tegoroczne wybory do Sejmu będą się różnić od poprzednich, 16,7%, że nie, 37% nie ma zdania. Argumenty respondentów dostrzegających odmienność tegorocznych wyborów od poprzednich (691 osób) były bardzo zróżnicowane - od wypowiedzi ogólnikowych po wskazanie konkretnych rozwiązań, decyzji

Tabela 1

w procentach

Wskazania respondentów według terminów badań	Odpowiedzi na pytania:						Przewidywany udział społeczeństwa w wyborach (średnia)	Liczba badanych		
	"Gdyby wybory odbyły się w najbliższą niedzielę, czy wziął(ę)by Pan(i) udział?"			"W tym roku odbędą się wybory do Sejmu. Czy zamierza Pan(i) wziąć w nich udział?"						
	na pewno tak	raczej tak	raczej nie	na pewno nie	na pewno tak	jeszcze nie wiem, ale prawdopodobnie				
						tak			nie	
(1) 21-23.01.1989	27,1	30,8	17,2	24,6	31,4	39,3	17,7	10,9	55,1	1500
(2) 28.02-2.03.1989	24,0	29,6	21,6	24,7	30,3	40,9	19,0	9,6	57,3	1497
(3) 3.03-15.04.1989	33,2	23,4	17,5	25,9	39,7	36,3	13,3	10,5	-	2062
(4) 6-10.04.1989	23,8	36,3	18,4	20,9	38,0	40,5	12,0	9,2	61,8	1493
(5) 4-6.05.1989	35,0	35,8	16,5	12,4	50,2	34,4	8,1	7,2	64,0	1621

(1) "Aktualne wydarzenia (12)" - badanie przeprowadzone na 1500-osobowej, reprezentatywnej próbie dorosłej ludności Polski.

(2) "Co o tym myślisz (13)?" - badanie przeprowadzone na 1497-osobowej, ogólnopolskiej próbie udziałowej dorosłej ludności kraju.

(3) "Jaka gospodarka" - 2062-osobowa próba robotników państwowych przedsiębiorstw przemysłowych, zatrudniających ogółem 500 i więcej osób.

(4) "Po zakończeniu obrad <<okrągłego stołu>> - badanie przeprowadzone na 1493-osobowej, ogólnopolskiej próbie udziałowej dorosłej ludności kraju.

(5) "Przed wyborami do Sejmu i Senatu" - badanie przeprowadzone na 1500-osobowej, ogólnopolskiej próbie udziałowej dorosłej ludności kraju.

i ustaleń (nowa ordynacja wyborcza, "okrągły stół"). Szczegółowy rozkład kategorii odpowiedzi na pytanie, czym będą się różnić tegoroczne wybory od wyborów z 1985 r., jest następujący:

weźmie w nich udział opozycja (22,3%),

będą bardziej demokratyczne (14%),

będzie nowa, bardziej demokratyczna ordynacja wyborcza (11%),

podzielono mandaty pomiędzy partie rządzące a opozycję (10,3%),

wprowadzono nowy system typowania kandydatów (9,8%),

na jeden mandat może przypadać nieograniczona liczba kandydatów (7,7%),

wybory będą prawdziwe, nie oszukane (7,4%),

zmieniona została struktura parlamentu (6,5%),

dojdzie do walki wyborczej, zmieni się kampania wyborcza (6,5%).

Pozostałe kategorie odpowiedzi uzyskały poniżej 5% wskazań.

Warto dodać, że 39,5% reprezentacji elektoratu jest przekonana o tym, iż dzięki nowej ordynacji obywatele będą mieli większy wpływ na wybór poszczególnych kandydatów do Sejmu; 22% twierdzi, że będzie on taki sam jak dotychczas, 9,3%, że tego wpływu nie mieli i nic się w tej sprawie nie zmieni, a pozostali (28,9%) uchyłili się od odpowiedzi.

Spośród ustaleń "okrągłego stołu", dotyczących wyborów i struktury parlamentu, największą aprobatę zyskała decyzja o utworzeniu Senatu. Za dwuizbowym parlamentem, złożonym z Sejmu i Senatu, opowiedziało się 62,6% respondentów, blisko co piąty był za utrzymaniem dotychczasowej struktury, a 8,5%, w miejsce Senatu, chętniej widziałoby Izbę Samorządową (9% nie miało zdania na ten temat).

Jedynie 9,2% badanych poparło utrzymanie w tegorocznych wyborach listy krajowej, 28,6% było przeciwnych, a ponad 45% nie wiedziało w ogóle o jej istnieniu (16,9% nie zajęło stanowiska). Na liście krajowej - zdaniem jej zwolenników (137 osób) - powinni znaleźć się przede wszystkim:

ludzie mądrzy, doświadczeni, potrafiący działać z pożytkiem dla kraju i społeczeństwa - 21,2%,

przedstawiciele władz, rządu, partii - 19,7%.

ludzie cieszący się poparciem i zaufaniem społeczeństwa - 13,1%,

osoby znane w kraju, popularne, zajmujące eksponowane stanowiska - 11,7%,

specjaliści, fachowcy z różnych dziedzin, uczeni - 10,9%,

przedstawiciele różnych środowisk, niezależnie od przekonań i światopoglądu - 8,0%

przedstawiciele opozycji, "Solidarności" - 8,0%.

W badaniach próbowaliśmy ustalić, jaka jest społeczna aprobata uzgodnionego przy "okrągłym stole" podziału mandatów wyborczych. Okazało się, że popiera go 31% wyborców, 39,1% jest przeciwnych, a 29,6% nie wyraziło swego zdania.

Główne argumenty zwolenników (463 osób) to:

zwiększenie liczby posłów bezpartyjnych i dopuszczenie do Sejmu opozycji (16,6%),

przekonanie, że jest to na dziś najlepsze rozwiązanie, gdyż zmiany powinny dokonywać się stopniowo (13,0%),

nadzieja, że parlament w nowym składzie będzie gwarancją lepszej pracy i większej skuteczności działania (10,2%),

zwiększenie praworzędności (7,3%).

Krytyka przeciwników (585 osób) dotyczyła przede wszystkim proporcji podziału mandatów (33,7%), ale również samego rozwiązania, które 23,9% oponentów uznało za sprzeczne z zasadami demokracji. Pojawiły się również postulaty równego podziału (50% mandatów dla opozycji i 50% dla strony koalicyjnej - rządzącej) - wyraziło je 23,9% badanych, którzy byli przeciwni rozwiązaniu w dotychczasowym kształcie.

Analizowaliśmy także, w jaki sposób opinie o wyborach wpływają na deklaracje udziału. Generalnie, im bardziej pozytywne nastawienie do wyborów i większa akceptacja rozwiązań i ustaleń wyborczych, tym wyższa gotowość do uczestniczenia w wyborach (tab. 3 aneksu).

W badaniu kwietniowym pytaliśmy również o tegoroczną kampanię wyborczą. Aktywny w niej udział zamierza wziąć 11,2% badanych,

74% nie ma takich zamiarów, a 14,8% nie sprecyzowała zdania na ten temat. Wśród deklarujących swoją aktywność (167 osób) większość miała na myśli dotychczasowe jej formy, takie jak: udział w spotkaniach przedwyborczych (52,7%), udział w akcji głosowania (17,4%), działanie w komisji wyborczej, organizowanie zebrań przedwyborczych (6%), sprawdzenie listy wyborczej (0,6%). Natomiast 12% zamierzających uczestniczyć w kampanii wyborczej deklarowało swój udział w sztabach wyborczych, przy organizowaniu poparcia dla swego kandydata, reklamowaniu jego osoby. Pozostali udzielili zdawkowych, nie dających się zinterpretować odpowiedzi.

3. Wyborcy o swoich preferencjach politycznych

Przy wyborze posła czy senatora 39,6% potencjalnych wyborców kierować się będzie jego programem, a 36,1% jego osobowością. Tylko 7,8% twierdzi, że będzie kierować się przynależnością kandydata do danej partii lub ugrupowania politycznego. Pozostali respondenci nie byli jeszcze zdecydowani. Na kolejne pytanie, które brzmiało: "W wyborach do Senatu będą konkurowali przedstawiciele różnych sił politycznych. Na kogo będzie Pan(i) głosował(a)?" ankietowani odpowiedzieli:

na kandydatów strony koalicyjnej (rządzącej) - 12,3%,
solidarnościowej - 37,4%,
trudno powiedzieć - 48,6%.

Znaczna część spośród badanych, którzy deklarowali, że przy wyborze senatora kierować się będą przede wszystkim ofertą programową kandydata oraz tym, co sobą reprezentuje, jeszcze przed ogłoszeniem list kandydatów i przedstawieniem ich programów wyborczych, była zdecydowana oddać swe głosy na przedstawicieli opozycji (tab.2).

Tabela 2

w procentach

"Odpowiedzi na pytanie: "Na kogo będzie Pan(i) głosował(a) w wyborach do Senatu?"	"Czym przede wszystkim będzie się Pan(i) kierował(a), oddając swój głos na określonego kandydata?"		
	tym, do jakiej partii należy	programem działania	tym, co sobą reprezentuje
Na przedstawicieli strony:			
- koalicyjnej (rządzącej)	9,4	18,2	12,5
- solidarnościowej	80,2	37,8	36,2
Trudno powiedzieć	10,4	43,8	50,9

Bardzo liczna grupa respondentów (48,6%) wstrzymała się od odpowiedzi. Próbując określić polityczne preferencje tej części badanych, przeanalizowaliśmy odpowiedzi na inne pytanie, dotyczące wyników obrad przy "okrągłym stole". Respondenci niezdecydowani, na kogo będą głosować, znacznie częściej ocenili wysoko propozycje strony solidarnościowej niż koalicyjnej (rządzącej). Dotyczy to nie tylko kwestii programowych, ale również skuteczności osiągania celów i zamierzeń oraz stopnia poparcia społeczeństwa (tab. 3).

Na tej podstawie można sądzić, że większość spośród niezdecydowanych w wyborach do Senatu opowie się ostatecznie po stronie solidarnościowej (tab. 4 aneksu).

Tabela 3

w procentach

Odpowiedzi na pytania: "Kto, Pana(i) zdaniem, podczas rozmów przy <<okrągłym stole>>"	"Na kogo będzie Pan(i) głosował(a) w wyborach do Senatu?"		Trudno powiedzieć
	przedstawiciele strony		
	koalicyjnej (rządzącej)	solidarnościowej	
przedstawił lepszy program zmian i reform gospodarczych:			
- władza	17,4	2,0	4,0
- opozycja	14,7	63,3	27,5
- w równym stopniu władza i opozycja	42,4	16,7	27,5
przedstawił lepszy program zmian i reform politycznych:			
- władza	20,1	3,1	6,1
- opozycja	17,4	65,5	28,6
- w równym stopniu władza i opozycja	36,4	12,4	24,0
wykazał większą dbałość o sprawy ludzi:			
- władza	12,0	1,4	3,6
- opozycja	29,5	76,5	47,5
- w równym stopniu władza i opozycja	42,1	12,9	21,4
zyskał większe poparcie społeczne:			
- władza	6,5	0,9	2,8
- opozycja	37,0	76,7	50,0
- w równym stopniu władza i opozycja	32,6	10,4	20,3
w większym stopniu osiągnął swoje cele:			
- władza	12,0	21,0	2,8
- opozycja	34,2	27,1	26,2
- w równym stopniu władza i opozycja	29,3	24,6	26,2

Procenty w kolumnach (dla poszczególnych podpunktów) nie sumują się do 100%, ponieważ pominięta została kategoria "trudno powiedzieć"

Tabela 3

w procentach

Odpowiedzi na pytania:	Odpowiedź na pytanie: "W tym roku odbędą się wybory do Sejmu. Czy zamierza Pan(i) wziąć w nich udział?"			
	na pewno wezmę	jeszcze nie wiem, ale prawdopodobnie		na pewno nie wezmę
		wezmę	nie wezmę	
1. <u>Czy zamierza Pan(i) wziąć aktywny udział w kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu?</u>				
- tak zamierzam	19,8	8,3	1,1	0,7
- nie, nie zamierzam	66,0	74,4	86,6	91,2
- trudno powiedzieć	14,3	17,4	12,3	8,0
2. <u>Czy Pana(i) zdaniem tegoroczne wybory do parlamentu będą się różnić od poprzednich z 1985 r.?</u>				
- tak w znacznym stopniu	38,4	20,4	3,4	3,6
- tak, ale nieznacznie	21,2	24,2	21,8	21,9
- nie będą się różnić, będą takie same	11,6	14,2	31,8	29,2
- trudno powiedzieć	28,7	41,2	43,0	45,3
3. <u>Przy "okrągłym stole" uzgodniono, że w nowym Sejmie zasiądzie 65% posłów z dotychczas rządzącej koalicji i 35% bezpartyjnych i przedstawicieli opozycji. Czy to rozwiązanie Pan(i):</u>				
- popiera (w pełni i w zasadzie)	42,2	28,4	16,9	14,7
- nie popiera (raczej i całkowicie)	34,4	40,5	47,2	44,1
- trudno powiedzieć	23,5	31,1	36,0	41,2
4. <u>Jak Pan(i) sądzi, czy nowa ordynacja wyborcza zapewni większy wpływ obywateli na skład Sejmu?</u>				
- tak zwiększy się wpływ obywateli	56,5	36,6	16,2	13,2
- nic się nie zmieni, będą mieli taki sam wpływ jak dotychczas	16,1	24,0	34,1	23,5
- nie mają wpływu i nie będą go mieli	6,0	7,0	17,3	23,5
- trudno powiedzieć	21,4	32,5	32,4	39,7

Tabela 4

w procentach

Charakterystyka badanych	Odpowiedzi na pytanie: "Na kogo będzie Pan(i) głosował(a) w wyborach do Sejmu?"		
	na przedstawicieli strony		trudno powiedzieć
	koalicycyjnej	solidarnościowej	
<u>Wiek</u>			
18-22	11,9	42,1	46,0
23-30	7,7	40,2	52,1
31-45	11,9	42,9	44,9
46-60	17,1	39,0	43,8
Ponad 60 lat	12,4	24,8	61,7
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	11,8	35,0	53,2
Miasto:			
- do 20	13,7	40,0	46,3
- 21-100	14,6	32,9	50,8
- 101-500	12,9	41,8	45,3
- ponad 500 tys. mieszkańców	10,6	45,4	44,0
<u>Wykształcenie</u>			
Niepełne podstawowe i podstawowe	11,6	30,2	57,9
Zasadnicze zawodowe	9,5	45,2	44,9
Niepełne średnie i średnie ogólne	18,5	38,7	42,7
Średnie zawodowe i pomaturalne	10,8	40,9	47,8
Niepełne wyższe i wyższe	15,4	43,4	41,2
<u>Grupy społeczno-ekonomiczne</u>			
Pracownicy gospodarki uspołecznionej	13,6	43,0	43,3
Pracownicy gospodarki nie uspołecznionej	4,5	48,5	47,0
Rolnicy indywidualni	10,8	31,8	57,4
Emeryci	12,9	27,1	59,1
Inni niepracujący	12,0	36,1	51,8
<u>Własna sytuacja materialna w ocenie badanych</u>			
Zła	8,5	41,8	49,5
Średnia, przeciętna	15,0	34,0	50,6
Dobra	15,3	40,2	44,5
<u>Przynależność do partii i organizacji społeczno-politycznych</u>			
Należący do:			
- PZPR	34,5	16,9	47,3
- SD	0,0	55,6	44,4
- ZSL	16,1	48,4	35,5
Nie należący do żadnej partii	9,8	39,8	50,2
Działacze PRON	38,5	19,2	40,4
Należący do:			
- organizacji młodzieżowych	11,0	35,0	54,0
- związków zawodowych skupionych w OPZZ	18,9	30,0	50,8
innych organizacji:			
- NSZZ "Solidarność" przed 13.12.81	6,6	53,7	39,2
- NSZZ "Solidarność"	0,0	82,9	17,1
<u>Diagnoza sytuacji politycznej</u>			
Dobra	15,6	36,6	47,8
Ani dobra, ani zła	13,5	35,7	50,8
Zła	9,0	46,8	43,1
<u>Prognoza sytuacji politycznej</u>			
Poprawa	17,0	38,7	44,1
Bez zmian	11,2	37,8	50,8
Pogorszenie	7,3	45,1	45,1
Brak zdania	4,7	33,7	61,6
<u>Ocena nastrojów społecznych</u>			
Spokój	14,4	36,6	49,0
Napięcie	12,4	39,1	48,3
Brak zdania	8,7	29,8	60,6